

bauhaus

zaporizhzhia

Матеріали до Міжнародної науково-практичної конференції «Універсальність явищ запорізького модернізму і школи Баухаус. Проблеми збереження модерністської спадщини»

Materials to International Research-to-Practice Conference «Zaporizhzhia modernism and Bauhaus school: universality of phenomena. Problems of preserving modernist heritage»

bauhaus

zaporizhzhia

Запоріжжя
Zaporizhzhia
2017

Організатори проекту:

Генеральне консульство
Федеративної Республіки Німеччина
Донецьк / офіс Дніпро

Партнери проекту:

ЗАПОРІЖСТАЛЬ

Bauhaus-Universität Weimar

Спонсори проекту:

HEIDELBERGCEMENT®
УКРАЇНА

“Bauhaus - Zaporizhzhia” - проект, покликаний привернути увагу громадськості, українських і міжнародних експертів, а також органів державної влади і місцевого самоврядування до проблем збереження об'єктів модернізму в Україні. Реалізовується у рамках “Тижнів Німеччини в Україні-2017”.

У рамках проекту реалізується міжнародна науково-практична конференція, а також виставка з історії забудови Запоріжжя, воркшопи для студентів, активності з оформлення двору Круглого будинку і зустрічі з мешканцями селища.

Організують проект Генеральне консульство Федеративної Республіки Німеччина у Донецьку (офіс у Дніпрі) у партнерстві з ГО Urban Forms Center, Галереєю сучасного мистецтва Barannik та професором Томасом Флієрлом (Німеччина).

Висловлюємо подяку за надані матеріали Центральному державному кінофотофоноархіву ім. Г.С.Пшеничного, і особисто директору Берковському Владиславу Георгійовичу. А також Запорізькому обласному краєзнавчому музею, Запорізькій обласній універсальній науковій бібліотеці та Державному архіву Запорізької області. В каталозі використовуються матеріали (#31 - 41) з книги Walter Gropius. Bauhausbauten Dessau. Albert Langen Verlag/ Munchen.

Не для комерційного використання.

The goal of “Bauhaus - Zaporizhzhia” project is to draw attention of the public, Ukrainian and international experts and authorities to the problem of preserving objects of the interwar modernism in Ukraine. The project is a part of ‘German Weeks in Ukraine-2017’ series of events.

“Bauhaus - Zaporizhzhia” project is organized by Consulate General of the Federal Republic of Germany in Donetsk (office in Dnipro) in partnership with the NGO Urban Forms Center, Barannik contemporary art gallery and Professor Thomas Flierl (Germany).

We express our thanks to the Central State Cine Photo Phono Archives named after H.S. Pshenychnyi and specifically to its director Vladyslav Georgiyovych Berkovskiy for the furnished materials. We are also thankful to Zaporizhzhia Regional Lore Museum, Zaporizhzhia Regional Universal Scientific Library, and State Archive of Zaporizhzhia Oblast. The catalogue includes materials from the book entitled ‘Walter Gropius’.

Not for commercial use.

Баухаус та конструктивізм

Міжнародний фронт сучасної архітектури у міжвоєнний період

Заснована у 1919 р. Вальтером Гропіусом у Веймарі Державна школа Баухаус була художньою школою нового типу, основними засадами якої стали поєднання мистецтва та ремісництва (пізніше також промисловість), інтеграція всіх видів мистецтва та рівноправне відношення до учнів та викладачів. Баухаус була дійсно однією з найвпливовіших міжнародних художніх шкіл та рухів авангарду у сфері образотворчого мистецтва, дизайну та архітектури 20-го століття. Школа Баухаус, яка проіснувала з 1919 по 1933 рр., відображає своїм розвитком політичну історію Веймарської Республіки в Німеччині: Баухаус започаткували після Листопадової революції 1918 р., а після політичного розвитку права в землі Тюрингія у 1925 р. переїхала у місто Дессау землі Саксонія-Ангальт, де правили соціал-демократичні сили. Після приходу до влади націонал-соціалістів у 1932 р. школа Баухаус була закрита в Дессау та проіснувала ще деякий час як приватна школа в Берліні, де у 1933 р і була закрита остаточно. Багато поколінь діячів Баухаусу (майстри та учні) поширювали авангардистські ідеї оформлення по всьому світу, незалежно від того, чи то були учні Баухаусу з інших країн, які потім поверталися до своїх країн, чи то були політичні емігранти та жертви нацистського режиму, які були вимушені залишити Німеччину. Баухаус мав соціал-ліберальний та інтернаціоналістичний напрямок.

100-літній ювілей Баухаусу у 2019 р. буде відзначено у Німеччині як видатна подія. Німецький Бундестаг прийняв для цього відповідне рішення, згідно якого усі пов'язані зі спадщиною Баухаусу установи об'єдналися в союз «Баухаус 100», у Веймарі, Дессау та Берліні відкриваються нові музеї Баухаусу.

Зважаючи на великий ювілей Баухаусу заходи у Запоріжжі, такі як міжнародна наукова конференція, виставки та робочий семінар для студентів з міст Веймар та Харків є чудовою нагодою підкреслити універсальний характер модернізму в архітектурі та містобудуванні, у мистецтві та повсякденній естетиці, який можна бачити у першій третині 20-го століття як в Америці, так і Західній і Східній Європі. При більш детальному ознайомленні стає зрозуміло, що існували не просто паралельні течії, а мали місце безпосередньо прямі відносини між Баухаусом та радянськими конструктивізмами як у вигляді обміну, так і безпосереднього взаємного впливу!

На початку розвитку відносин між Баухаусом та радянською архітектурою взаємні прояви інтернаціоналізму та пробудження після Першої Світової війни та революції 1917 р. у Росії і 1918 р. в Німеччині стали шляхом у новий світ. У витоків стояла Робоча рада мистецтва в Берліні та відділ образотворчого мистецтва (IZO) при Народному комісаріаті просвітництва, такі імена як Бруно Таут, Вальтер Гропіус та Адольф Бене або Василь Кандинський, вповноважений представник Німеччини, Давид Штеренберг, керівник відділу образотворчого мистецтва, та Анатолій Луначарський, народний комісар освіти. Після того як Кандинський через таємного агента, який у грудні 1918 р. відвідав Німеччину, передав у тому числі Вальтеру Гропіусу у Веймарі та Робочій раді мистецтва в Берліні «Програму мистецтва» російського уряду, він і перший в російській пресі освітив Баухаус і той факт, що Гропіус дуже позитивно відреагував на російську програму «Інтеграція мистецтв під егідою архітектури». Це Кандинський відзначив у своїй статті «Архітектура як синтетичне мистецтво» (1920 р.).¹ Очевидно

1. „Архитектура как синтетическое искусство (из писем и программ

Bauhaus and Constructivism

International Front of Modern Architecture in Interwar Period

Founded in 1919 by Walter Gropius at Weimar, Bauhaus State School was the school of art of a new type, whose main principles were the combination of art and crafts (later also industry), the integration of all the forms of art, and equal treatment of students and teachers. Bauhaus was indeed one of the most influential international art schools and avant-garde movements of fine arts, design, and architecture of the XX century. The Bauhaus School, which existed from 1919 to 1933, reflects the development of then Germany's Weimar Republic political history: Bauhaus was launched after the November Revolution of 1918, moving to Dessau, Saxony-Anhalt, after the political development of law in Thuringia in 1925, where the Social-Democratic forces ruled. After the National Socialists had come to power in 1932, the Bauhaus School was closed in Dessau and existed for some time as a private school in Berlin where it was finally closed in 1933. Many generations of Bauhaus activists (masters and students) spread avant-garde ideas throughout the world, regardless of whether Bauhaus students were from other countries and returned to their motherlands later on, or political migrants and victims of the Nazi regime who were forced to leave Germany. Bauhaus had a social-liberal and internationalist vector.

The 100th anniversary of Bauhaus in 2019 will be celebrated in Germany as an outstanding event. German Bundestag made a corresponding decision for this purpose, according to which all the institutions associated with the Bauhaus heritage were united into Bauhaus 100 Association, with Weimar, Dessau, and Berlin witnessing new Bauhaus museums opened.

Considering the great anniversary of Bauhaus, the events in Zaporizhzhia, such as an international scientific conference, exhibitions and a workshop for students of Weimar and Kharkiv, provide a great opportunity to emphasize the universal nature of modernism in architecture and urban planning, in art and everyday aesthetics, which can be seen in the first third of the XX century both in America and in Western and Eastern Europe. A detailed study makes it possible to understand that there was a direct relationship between Bauhaus and Soviet constructivism both in the form of exchange and direct mutual influence (not just mere parallel trends)!

Mutual manifestations of internationalism and awakening after the First World War and the revolutions of 1917 in Russia and in 1918 in Germany at the early stage of the development of relations between Bauhaus and the Soviet architecture became a path to a new world. The Berlin-based Working Council of Art and the Department of Fine Arts (IZO) under the People's Commissariat for Education were the founders of the collaboration above as well as the following officials: Bruno Taut, Walter Gropius and Adolf Bene or Vasyl Kandinsky, the authorized representative of Germany; David Shterenberg, the head of the Fine Arts Department; and Anatoly Lunacharsky, the People's Commissioner for Education. After Kandinsky visited Germany in December 1918 and handed the Art Work Program of the Russian Government to Walter Gropius in Weimar and Berlin with the assistance of a secret agent, Kandinsky was also the first who highlighted Bauhaus in the Russian press and informed about a very positive Gropius' reaction to the Russian program titled "Integration of arts under auspices of

існував взаємний вплив програми Баухауса Гропіуса та пропозицій Кандінського для Московського інституту художньої культури (ІнХуК).² Тим не менше Кандінський програв у внутрішній суперечці в ІнХуК радикальним конструктивістам Олександром Родченку, Варварі Степановій та Любові Поповій, які забракували «Духовність в мистецтві» Кандінського, тобто назву його теоретичної праці від 1911 р. Кандінський у підсумку залишив у грудні 1921 р. Москву та приїхав через Ригу до Берліну. Вже у 1922 р. він прийняв запрошення Гропіуса до школи Баухаус. Але таким чином Кандінський більше не міг виступати партнером у зв'язках з Росією. Цю посаду потім обійняв Ель Лисицький, який ще з кінця 1921 р. перебував у Німеччині і спочатку супроводжував проект «Конструктивістського інтернаціоналізму». До тижня Баухаусу у 1923 р. він представив Гропіусу пропозицію щодо «Міжнародного з'їзду архітекторів у Москві». До Лисицького після цього звернувся також Ласло Могой-Надь щодо участі Радянського Союзу, коли Гропіус у 1924 р. написав свою першу книгу Баухаусу «Міжнародна архітектура».³ Після свого повернення до Радянського Союзу у 1925 р. він все рівно роками подорожував по західним країнам. При цьому Лисицький був посередником раціоналістичної Асоціації нових архітекторів (АСНОВА) на чолі з Миколою Ладовським, до якої він сам належав, та конструктивістського Об'єднання сучасних архітекторів (ОСА) на чолі з Моїсеєм Гінзбургом і Олександром Весніним. Членом ОСА звичайно був і Віктор Веснін, який має важливе значення для проекту Велике Запоріжжя, оскільки він був головним архітектором ДніпроГЕСу та 6-го селища Великого Запоріжжя.

Сприйняття Баухаусу та намагання об'єднати на міжнародному рівні сучасних архітекторів у середині 1920-х років дійсно мало важливе значення для подальшого визначення розвитку Радянського Союзу. З огляду на майбутні рішення з вибору напрямку у рамках індустріалізації країни авангардисти та традиціоналісти змагалися за культурну гегемонію. Одразу після закінчення 1-го Всесоюзного з'їзду з питань цивільного та інженерного будівництва у травні 1926 р.⁴, на якому Гінзбург виступав з доповіддю на тему «Новітні течії в області архітектури у нас і за кордоном»⁵, у журналі ОСА Современная Архитектура була опублікована його стаття «Міжнародний фронт сучасної архітектури».⁶ У тому ж виданні

германских художников" (Die Architektur als synthetische Kunst [aus Briefen und Programmen deutscher Künstler]), Художественная жизнь (Das Kunstleben) 4,5/1920 р., с. 23f. [<http://www.kandinsky-art.ru/library/isbrannie-trudy-po-teorii-iskusstva67.html>]

2. Див. Christina Lodder, „The VKhUTEMAS and the Bauhaus“, в: Gail Harrison Roman/Virginia Hagelstein Marquardt (Hg.), *The Avant-Garde Frontier. Russia Meets the West, 1910-1930*, Gainesville 1992 р., с. 196-240, тут с. 224.

3. László Moholy-Nagy an Él' Lisickij, лист від 7 квітня 1924 р., в: Sophie Lissitzky-Küppers (Hg.), *El Lissitzky. Proun und Wolkenbügel. Schriften, Briefe, Dokumente*, Дрезден 1977 р., с. 179. Див. Эфрусси Т.А., Баухауз на выставках в СССР 1924-1932 (Taťiana Ėfrussi, Das Bauhaus auf Ausstellungen in der UdSSR 1924-1932), Online-Ressource: <http://www.actual-art.org/en/132-st2012/rus20/521-efrussi-baukhauz-na-vystavkakh-v-sssr.html> [29.7.2017 р.]

4. Труды Первого Всесоюзного съезда по гражданскому и инженерному строительству (6 – 15 мая 1926) (Dokumente des Ersten Allunionskongresses für Zivil- und Ingenieurbau, з 6 по 15 травня 1926 р.), Москва 1928 р. (http://нэб.рф/catalog/000219_000026_RU_ГПНТБ+России_IBIS_0000639353/).

5. Ще під час з'їзду Давид Аркін опублікував вІзвестія статтю і написав: «Творчість радянських архітекторів відповідає працям Гропіуса, Мендельсона, Корбюзьє, Малле-Стівенса та інших прогресивних архітекторів Німеччини, Франції та Голландії.» (A. Vetrov [David Arkin], «Сегодняшний день в архитектуре и строительстве», [A. Vetrov (David Arkin), Das Heute in Architektur und Bauwesen], в: Известия від 13 травня 1926 р., також надруковано в: В.Е. Хазанова, Из истории советской архитектуры 1926-1932 гг. (V.E.Chazanova, Aus der Geschichte der sowjetischen Architektur 1926-1932), Москва 1970 р., с. 37).

6. Моисей Гинзбург, „Международный фронт современной архитектуры“ (Moisej Ginzburg, Die internationale Front der modernen Architektur),

architecture”. Kandinsky noted it in his article titled “Architecture as a synthetic art” (1920)¹. There was probably a mutual influence of Gropius' Bauhaus program and Kandinsky's proposals for the Moscow Institute of Artistic Culture (InHuK)². Nevertheless, Kandinsky lost the internal dispute in InHuK to radical constructivists, such as Alexander Rodchenko, Varvara Stepanova, and Lyubov Popova who rejected Kandinsky's theoretical work “Spirituality in art”, 1911. Kandinsky eventually left Moscow in December 1921, and arrived to Berlin via Riga. Already in 1922, he accepted Gropius' invitation to the Bauhaus School. However, this step enabled Kandinsky to act as a partner in relations with Russia. This post was then occupied by El Lisitsky, who lived in Germany since late 1921 and initially supported the project titled “Constructivist Internationalism.” In 1923, on the occasion of Bauhaus week, he presented Gropius with a proposal regarding the International Congress of Architects in Moscow. Lisitsky was subsequently contacted by Laslo Mogoy-Nad concerning the participation of the Soviet Union, when Gropius wrote his first Bauhaus book titled “International Architecture”³ in 1924. In 1925, after his return to the Soviet Union, Lisitsky, nevertheless, continued traveling to the Western countries for yeas. Lisitsky was also the mediator of New Architects Association (ASNOVA), a rationalist entity headed by Mykola Ladovsky, to which he belonged, and the Union of Modern Architects (OSA), a constructivist entity headed by Moses Ginsburg and Alexander Vesnin. His brother, Viktor Vesnin, also a member of OSA, was very important to the project of the Greater Zaporizhza, since he was the chief architect of DniproGES and the Six Settlement of the Greater Zaporizhza.

The perception of Bauhaus and the attempts to unite modern architects on the international level in the mid-1920s indeed were very important for further development of the Soviet Union. The representatives of avant-garde and traditionalism competed for the cultural hegemony, keeping in mind future decisions regarding the choice of vector within the context of industrialization of the country. In May 1926, immediately upon the First All-Union Congress on Civil Engineering and Engineering⁴, at which Ginzburg made the report titled “Recent trends in architecture in our country and abroad”⁵, Modern Architecture Journal that belonged to OSA published his article titled “The International Front of Modern Architecture”⁶. The same edition contained the

1. “Architecture as synthetic art (from letters and programs of German artists)” (Die Architektur als synthetische Kunst [aus Briefen und Programmen deutscher Künstler]), *Artistic Life* (Das Kunstleben) 4,5/1920, P. 23f. [<http://www.kandinsky-art.ru/library/isbrannie-trudy-po-teorii-iskusstva67.html>]

2. See Christina Lodder, „The VKhUTEMAS and the Bauhaus”, in: Gail Harrison Roman/Virginia Hagelstein Marquardt (Hg.), *The Avant-Garde Frontier. Russia Meets the West, 1910-1930*, Gainesville 1992, P. 196-240, P. 224.

3. László Moholy-Nagy an Él' Lisickij, letter dated 7 April, 1924, in: Sophie Lissitzky-Küppers (Hg.), *El Lissitzky. Proun und Wolkenbügel. Schriften, Briefe, Dokumente*, Dresden 1977, P. 179. See. (rus) Ėfrussi T.A., Bauhaus at exhibitions in USSR, 1924-1932 (Taťiana Ėfrussi, Das Bauhaus auf Ausstellungen in der UdSSR 1924-1932), Online-Ressource: <http://www.actual-art.org/en/132-st2012/rus20/521-efrussi-baukhauz-na-vystavkakh-v-sssr.html> [29.7.2017].

4. Proceedings of First All-Union Congress on Civil and Engineering Construction (6 – 15 May 1926) (Dokumente des Ersten Allunionskongresses für Zivil- und Ingenieurbau, von 6 по 15 Mai 1926), Moscow 1928. (http://нэб.рф/catalog/000219_000026_RU_ГПНТБ+России_IBIS_0000639353/).

5. Already at the congress, David Arkin published an article in Izvestia newspaper and wrote: «The creativity of Soviet architects corresponds to the works by Gropius, Mendelssohn, Le Corbusier, Malle Stevens, and other progressive architects of Germany, France and Holland.» (rus) A. Vetrov [David Arkin], «Today in architecture and construction», [A. Vetrov (David Arkin), Das Heute in Architektur und Bauwesen], in: Izvestia dated 13 May, 1926, also published in: (rus) V.E. Khazanova, On history of Soviet architecture of 1926-1932. (V.E.Chazanova, Aus der Geschichte der sowjetischen Architektur 1926-1932), Moscow 1970, P. 37).

6. (rus) Moses Ginzburg, «International Front of Modern Architecture» (Moisej

міститься стаття про зустріч Бруно Таута та Еріха Мендельсона та ін. з Моїсеєм Гінзбургом, Давидом Аркіном та Олексієм Ганом у Всесоюзному товаристві культурних зв'язків із закордоном (ВОКС), у якій також взяла участь голова товариства Ольга Каменева, сестра Льва Троцького та дружина Льва Каменева. Спільно вони детально обговорили створення «Міжнародного фронту сучасної архітектури». Першим кроком у цьому напрямку стало налагодження офіційних контактів між Вищими художньо-технічними майстернями в Москві (Вхутемас) та школою Баухаус! Гінзбург під час зустрічі відзначив факультет Лисицького у Вхутемас, «на якому конструктивісти створювали предмети повсякденного ужитку та втілювали їх у життя на практиці.»⁷ Олексія Гана, який займався художнім оформленням журналу Современная Архитектура, висловив свої сподівання на зв'язок з «прогресивними архітекторами Заходу та Америки» і зокрема з «німецькими конструктивістами Баухаусу» та сприяння «їм на їхньому правильному та послідовному шляху нашого конструктивізму».⁸

На початку 1927 р. Лисицький дуже позитивно висловився у журналі Строительная Промышленность щодо відкритої у Дессау нової будівлі Баухаузу, а також будинків викладачів роботи Гропіуса, відзначив зв'язок з Листопадовою революцією, Робочою радою з питань мистецтва та Вхутемасом.⁹ Am 5. Februar 1927 informierte David Arkin in der Regierungszeitung Izvestija über die Aufnahme von Beziehungen zwischen dem Bauhaus und den Vchutemas.¹⁰ У результаті налагодження тепер вже офіційних контактів відбулися не лише легендарні візити московських студентів восени 1927 р. до школи Баухауз або студентів школи Баухауз весною 1928 р. до Вхутемаса¹¹, але і участь Баухаузу у «Першій виставці сучасної архітектури» у Москві (з 18 червня по 15 серпня 1927 р.). Організацією цієї виставки займався ОСА, а її художнім оформленням Олексій Ган.¹²

Номе 6/1927 р. журналу Современная Архитектура був повністю присвячений «Першій виставці сучасної архітектури» в Москві. Ілюстраціями для передової статті Гінзбурга «Конструктивізм як метод лабораторної і педагогічної роботи» слугують виключно фотографії проектів Баухауса Вальтера Гропіуса в Дессау, а також Ганнеса Меєра та

в: Современная Архитектура 2/1926 р., с. 41-46.

[https://monoskop.org/Sovremennaya_architektura#mediaviewer/File:Sovremennaya_architektura_1926_2.jpg]

7. „Собеседование в Воксе“ (Eine Unterredung bei VOKS), в: Современная Архитектура 2/1926 р., с. 60.

8. Ebd., с. 62.

9. У номері 1/1927 р. журналу Строительная Промышленность він з нагоди відкриття школи Баухауз представив нарис її історії та підкреслив, що Гропіус самостійно розробив всі проекти (учбовий корпус, студентський гуртожиток, їдальню, сім будинків викладачів), і «всі вони були реалізовані на протязі одного року» (с. 53).

10. A.[rkin], „Vchutemas и германский 'Баухауз'“ (A.[rkin], Vchutemas und deutsches „Bauhaus“), в: Известия від 5 лютого 1927 р., с. 5. Аркін відзначив особливий інтерес радянської сторони до орієнтації Баухаузу на «масове виробництво предметів повсякденного ужитку» та питання «устаткування житла», з врахуванням «новітніх вимог до житлової гігієни, а також економної та раціональної організації житла». За деякий час до цього школа Баухауз запропонувала здійснити обмін виставками студентських робіт з Вхутемасом, а більш тісному ознайомленню мали сприяти екскурсії учнів. «Керівники «Баухауза» на чолі з видатним архітектором Вальтером Гропіусом проявляють особливо великий інтерес до художнього руху в СРСР».

11. Див. Татьяна Эфрусси, «ВХУТЕМАС в Баухаузе. Баухауз во ВХУТЕМАСе. История двух путешествий» (Tat'iana Éfrussi, Vchutemas im Bauhaus. Bauhaus in Vchutemas. Die Geschichte zweier Reisen), в: Архитектура. Строительство. Дизайн 2004 (Architektur, Bauwesen, Design 2004), Online-Ressource: <http://www.archjournal.ru/rus/03602010/whiutemas.htm>

12. Див. Современная Архитектура, номери 4,5 і 6/1927 р..

article about the meeting between Bruno Taut and Erich Mendelssohn et al. with Moses Ginsburg, David Arkin, and Alexey Gan, which took place at the All-Union Society for Cultural Relations with the Overseas (VOKS), and which was also attended by Olga Kameneva, VOKS chairperson who was also Lev Trotsky's sister and Lev Kamenev's wife. Together, they discussed thoroughly the establishment of the “International Front of Modern Architecture”, with the establishment of official contacts between the Higher Artistic and Technical Workshops in Moscow (VKHUTEMAS) and the Bauhaus School becoming the first step in this direction! At the meeting above, Ginzburg distinguished the faculty guided by Lisitsky in VKHUTESAS “wherein constructivists created objects of everyday use and implemented them in practice”. Alexei Gan, who was responsible for the artistic design of Modern Architecture Journal, voiced his hopes about the connection with “progressive architects of the West and America”, and with the “German Bauhaus constructivists” in particular, as well as hopes about promoting “them on their correct and consistent path of our constructivism”.⁸

In early 1927, Lisitsky expressed very positively in the Building Industry Journal about the new Bauhaus-style building opened in Dessau, as well as about professors' buildings by Gropius, while noting the connection with the November Revolution, the Working Council on Art and with VHUTEMAS⁹. On 5 February, 1927, David Arkin informed about the establishment of relations between the Bauhaus and VCHUTEMAS in *Izvestija*, the Soviet government newspaper¹⁰. The establishment of official contacts eventually allowed Bauhaus to participate in the First Exhibition of Contemporary Architecture in Moscow (18 June –15 August 1927) apart from legendary visits of Moscow students to Bauhaus school in autumn 1927, and Bauhaus School students to VHUTEMAS¹¹ in spring 1928. OSA arranged the exhibition above, with Alexei Gan¹² being responsible for its artistic design.

Ginzburg, Die internationale Front der modernen Architektur), in: *Modern architecture* 2/1926, P. 41-46. [https://monoskop.org/Sovremennaya_architektura#mediaviewer/File:Sovremennaya_architektura_1926_2.jpg]

7. (rus) „Interview in VOKS “ (Eine Unterredung bei VOKS), in: *Modern architecture* 2/1926, P. 60.

8. Ebd., с. 62.

9. On the occasion of the opening of the Bauhaus School, he presented essays of Bauhaus School

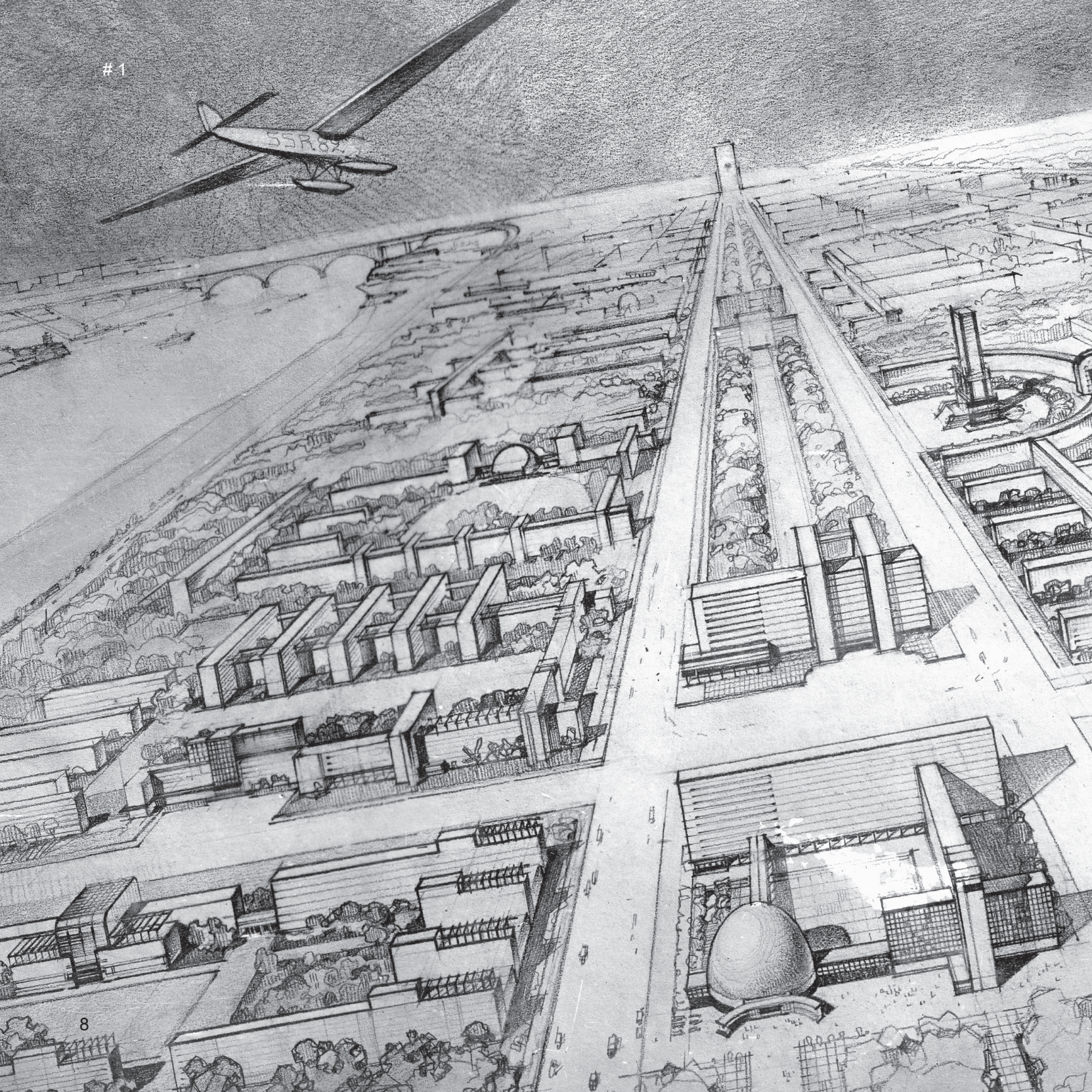
history and emphasized that Gropius developed all the projects (educational building, student dormitory, dining room, seven houses of teachers) by himself, and “they were all implemented within one year “(see Construction Industry Journal, No. 1/1927, P. 53).

10. (rus) A.[rkin], “VHUTEMAS and German Bauhaus “ (A.[rkin], Vchutemas und deutsches „Bauhaus“), in: *Izvestia* newspaper dated 5 February, 1927, P. 5. Arkin noted a special interest of the Soviet party in Bauhaus orientation at “the mass production of everyday items”, and at the issue of “equipment for housing”, taking into account “the latest requirements for living hygiene, as well as economical and rational housing arrangement.” Earlier, Bauhaus school had proposed to exchange exhibitions of student works with VHUTEMAS, with student excursions promoting a closer acquaintance. “Bauhaus leaders led by Walter Gropius, a prominent architect, are particularly interested in the artistic movement in the USSR”

11. See (rus) Tatiana Efrussi, «VHUTEMAS in Bauhaus. Bauhaus in VHUTEMAS. The story of two travels « (Tat'iana Efrussi, Vchutemas im Bauhaus. Bauhaus in Vchutemas, Die Geschichte zweier Reisen), in: *Architecture. Construction. Design* 2004 (Architektur, Bauwesen, Design 2004), Online-Ressource: <http://www.archjournal.ru/rus/03602010/whiutemas.htm>

12. See (rus) *Modern Architecture*, No. 4 - 5 and 6/1927 .

#1

Ганса Віттвера з будівництва палацу Ліги націй!¹³

У своїй промові на конференції ОСА у квітні 1928 р. Гінзбург відзначив: «Функціоналізм в архітектурі [...] відкриває для нас нові перспективи – створення соціально нової, типової архітектури. Проте і на Заході є достатньо архітекторів, які прагнуть подолати індивідуалістичні протиріччя [...]. У Німеччині треба відзначити і особливо відмітити німецьку школу „Баухаус“ в Дессау, на чолі з Гропіусом і Ганнесом Меєром, яка успішно долає всі перераховані ухили нової німецької архітектури і яка найближче від усіх стоїть в своїй ідеологічній установці до нашого архітектурного конструктивізму. У Франції треба згадати Корбюзьє, одного з найталановитіших архітекторів Заходу.»¹⁴

Рік 1928 без сумніву був кульмінацією посилення емпатії між радянським конструктивізмом та міжнародним рухом Нового будівництва, серед яких також школа Баухаус на чолі з Вальтером Гропіусом та Ганнесом Майєром. Іншим свідцтвом цього стало отримання Ле Корбюзьє замовлення на будівництво Будинку Центросоюзу в Москві.

Саме це стало політичним та моральним підґрунтям для укладання Віктором Весніним договору зі строком дії з 1 серпня 1927 р. до 1 серпня 1928 р. Основними завданнями договору було:

«Проектування основних споруд Дніпробуду окрім греблі і шлюзу, проектування селищ з їхнім благоустроєм і проектування мостового переходу.»

Архітектурна та містобудівна спадщина конструктивізму у Запоріжжі має універсальне значення, вона є свідченням естетичної культури надолужуючої фордистської індустріалізації за особливих радянських умов та таким чином важливого і самостійного варіанту міжнародного модернізму. Одночасно вона засвідчує плідні контакти Східної та Західної Європи у міжвоєнний період, проте і подальшу відмову від них. 2018 р. буде відсвяткований під девізом «Ділимося спадщиною (Sharing Heritage)» і стане «Роком Європейської культурної спадщини». Якщо ми хочемо ділитися спадщиною, ми маємо нести спільну відповідальність за неї. Мені б дуже хотілося, щоб Німеччина та Україна разом підтримали місто Запоріжжя у пізнанні його історії планування та будівництва та розробці стратегії реконструкції 6-го селища з врахуванням аспекту охорони пам'яток архітектури.

Томас Флієрл

Edition No. 6/1927 of *Modern Architecture Journal* was entirely dedicated to the First Exhibition of Modern Architecture in Moscow. Ginzburg's editorial titled "Constructivism as a method of laboratory and pedagogical work" used only photos of Bauhaus projects by Walter Gropius in Dessau as well as by Gannes Meier and Hans Vittver on the construction of the Palace of the League of Nations¹³ as its illustrations!

In April 1928, in his speech at OSA conference, Ginzburg noted: "Functionalism in architecture [...] opens up new perspectives for us, namely the creation of a socially new, standard architecture. Still, the West also has enough architects who seek to overcome individualistic contradictions [...]. In Germany, one should note and highlight German "Bauhaus" school in Dessau headed by Gropius and Gannes Meier, which has successfully overcome all the enumerated deviations from the new German architecture that is closest to our architectural constructivism regarding all its ideological settings. Speaking about France, we should recall Corbusier, one of the most talented architects in the West¹⁴."

The year of 1928 was undoubtedly the climax of the empathy exacerbation between the Soviet constructivism and the international movement of the New Construction, which included Bauhaus School headed by Walter Gropius and Gannes Mayer, with the order received by Le Corbusier for the construction of the House of the Central Union in Moscow being another proof of the empathy exacerbation.

The facts above were the political and moral foundation for Victor Vesnin to sign a contract valid for a year from 1 August, 1927, to 1 August 1928. The following are the main objectives of the contract:

"Designing the main structures of the Dniprobud (one of the largest construction organizations in the USSR whose profile was industrial construction and construction of hydroelectric power plants), except the dam and the gateway, and designing settlements and their landscaping as well as designing a bridge crossing." ["Designing the main buildings of the Dniprobud, except the dam and the gateway, designing settlements with public infrastructure facilities, and designing a bridge crossing."]

The importance of the architectural and urban constructivism heritage in Zaporizhzhya is of universal importance, since it is the evidence of the aesthetic culture of the compensating Fordist industrialization in the context of special Soviet environment, and thus an important and independent version of the international modernism. At the same time, this heritage is the representation of fruitful contacts between Eastern and Western Europe in the interwar period as well as also their further rejection. The year of 2018 will be celebrated under the "Sharing Heritage" motto and will become the "Year of the European Cultural Heritage." If we want to share our heritage, we must bear joint responsibility for it. I would very much like Germany and Ukraine to join forces in supporting Zaporizhzhya in its effort to understand its own history of planning and building, and to develop a strategy of reconstructing the Sixth Settlement, taking into account the aspect of protecting architectural monuments.

Thomas Flierl

13. Див. Моисей Гинзбург, „Конструктивизм как метод лабораторной и педагогической работы“ (Moisej Ginzburg, Konstruktivismus als Methode experimenteller und pädagogischer Arbeit), в: Современная Архитектура, номер 6/1927 р., с. 160-166.

14. Моисей Гинзбург, «Конструктивизм в архитектуре» (доклад на первой конференции ОСА) [Moisej Ginzburg, Der Konstruktivismus in der Architektur (Vortrag auf der ersten OSA-Konferenz)], в: Современная Архитектура 5/1928 р., с. 143-145. Переклад на російську: <http://tehne.com/event/arhivsyachina/arhiv-sa-konstruktivizm-v-arhitekture-doklad-m-ya-ginzburga-1928#ginzburg>

13. See (rus) Moses Ginzburg, "Constructivism as a method of laboratory and pedagogical work" (Moisej Ginzburg, Konstruktivismus als Methode experimenteller und pädagogischer Arbeit), in: *Modern Architecture*, No. 6/1927, P. 160-166.

14. (rus) Moses Ginzburg, «Constructivism in Architecture» (report at OSA first conference) [Moisej Ginzburg, Der Konstruktivismus in der Architektur (Vortrag auf der ersten OSA-Konferenz)], in: *Modern Architecture* No. 5/1928, P. 143-145. URL of Russian translation: <http://tehne.com/event/arhivsyachina/arhiv-sa-konstruktivizm-v-arhitekture-doklad-m-ya-ginzburga-1928#ginzburg>

2 V квартал, "Соцмісто", 1928-1932
V Residential Quarter, Zaporizhzhia
'Social City', 1928-1932

БАУХАУС ЗАПОРІЖЖЯ

«Нове будівництво» в Україні та Німеччині

Шановні відвідувачі виставки,

шановні учасники конференції,

85 років тому, 10 жовтня 1932 р. була відкрита найбільша на той час у Європі гідроелектростанція ДніпроГЕС, розташована на річці Дніпро. Будівництво електростанції та супутнє створення великої промислової зони внесли вагомий внесок у розвиток сучасного міста Запоріжжя. У архітектурі 20-х та початку 30-х років 20-го століття відобразилися новітні тенденції європейського модернізму, які тісно пов'язані зі школою Баухауз в Німеччині. В СРСР цей стиль мав назву «Архітектурний авангард» або «Конструктивізм».

Конструктивізм в Запоріжжі не настільки відомий як в Москві, Ленінграді або у Харкові. Але завдяки соціалістичному містоплануванню навколо великих сталеливарних заводів, зокрема селище № 6 («Соцмісто») в місті Запоріжжя з'явилися перші будівлі українсько-радянського модернізму.

З 1932 р. центральним стилем у радянській архітектурі став неокласицизм. Модернізм був заборонений і переслідувався владою. Цей історичний факт зіграв фатальну роль у долі радянського архітектурного авангарду, так само і у м. Запоріжжя.

Багато промислових міст Східної України, такі як Запоріжжя, Харків, Кривий Ріг, Дніпро та Маріуполь у міжвоєнний час мали риси першої хвилі модернізму 1920-х років завдяки відомим українським та міжнародним архітекторам. Збудовані ними житлові, промислові та культурні будівлі збереглися, проте знаходяться в занедбаному стані і їм загрожує руйнування. Незворотна втрата їхньої автентичності наближується з кожним роком. В українському списку світової культурної спадщини ЮНЕСКО відсутні пам'ятки модернізму. В Україні ця одинична спадщина 1920-30-х років не систематизована і не отримала належної уваги. Тому збереження цієї спадщини є терміновою необхідністю.

Оскільки в м. Запоріжжя не було архітектурних та мистецтвознавчих шкіл, наукового осмислення не сталося. Лише завдяки ініціативі окремих людей в м. Запоріжжя, які хочуть представити ці будівлі з надзвичайною культурною цінністю також і на європейському рівні, селищу № 6 вдалося наказом управління містобудування та архітектури Запорізької облдержадміністрації від 28.11.2013 р. надати статус «нововідкритого об'єкту культурної спадщини».

Цим проектом ми хочемо показати суспільству унікальність цієї спадщини та виявити шляхи і методи правового та архітектурного збереження цього неповторного ансамблю. При цьому зв'язок з Німеччиною відіграє особливу роль, як щодо історичних паралелей, так і сучасного досвіду у

BAUHAUS ZAPORIZHZHIA

New Construction in Ukraine and Germany

Dear visitors of exhibition,

Dear participants of conference,

85 years ago, on 10 October, 1932, DniproGES, then Europe's largest hydroelectric power plant on the Dnipro river, was commissioned. The power plant construction and the parallel development of an adjoining large industrial zone made a significant contribution to the development of modern Zaporizhzhia. The architecture of the 1920's and early 1930's reflected the latest trends in European modernism, which are closely linked to the Bauhaus School in Germany. In the USSR, this style was called "Architectural avant-garde" or "Constructivism".

Constructivism in Zaporizhzhia is not so famous as in Moscow, Leningrad or Kharkiv, though due to the socialist city planning around large steel mills, with the Sixth Settlement (Sotsmisto) in particular, Zaporizhzhia saw the first buildings of Ukrainian-Soviet modernism.

Since 1932, neoclassicism has become the central style in the Soviet architecture, with modernism banned and pursued by the authorities. This historical fact played a fatal role in the fate of the Soviet architectural avant-garde and in the fate of Zaporizhzhia.

A lot of industrial cities of Eastern Ukraine, such as Zaporizhzhia, Kharkiv, Kryviy Rig, Dnipro and Mariupol, had the features of the first wave of modernism of the 1920s in the interwar period due to well-known Ukrainian and international architects. Constructed by them, the residential, industrial, and cultural buildings are preserved but they are in poor condition, and they are threatened with destruction. The irrevocable loss of their authenticity is approaching year by year. The Ukrainian list of UNESCO world cultural heritage lacks monuments of modernism. In Ukraine, this unitary heritage of the 1920s-30s was not systematized and did not receive due attention. Preservation of this heritage is, therefore, an urgent necessity.

Since there were no architectural and art-studying schools in Zaporizhzhia, no scientific reflection took place. Only due to the initiative of some people in Zaporizhzhia who wanted to present these buildings of extraordinary cultural value at the European level as well, on 28 November, 2013, the Six Settlement was finally given the status of a "rediscovered object of cultural heritage" by the Office of urban development and architecture of the Zaporizhzhia Regional State Administration.

We would like to use this project to show the uniqueness of this heritage to the society and to identify ways and means of legal and architectural preservation of this unique ensemble. At the same time, the connection with Germany plays a special role, both in terms of historical parallels and in modern experience in the field of monument protection and preservation. Partnership

питаннях охорони та збереження пам'яток. Особливу роль при цьому відіграють партнерські відносини з Німеччиною, зокрема з містом-побратимом Магдебург та федеральною землею Саксонія-Ангальт, колискою «Баухаусу». У зв'язку з цим безцінним є багаторічний німецький досвід у галузі збереження та охорони спадщини модернізму.

Нам дуже приємно, що завдяки підтримці численних партнерів ми маємо змогу реалізувати цей проект. Він складається з наступних пунктів:

1. Міжнародна конференція фахівців
2. Виставка фотографій, креслень, документів, які представляють історію будівництва відповідних будівель м. Запоріжжя у порівнянні з житловими селищами модернізму в м. Берлін
3. Практичний семінар для студентів Веймарського університету Баухаус, Харківського та Запорізького університетів
4. «Ярмарок» для мешканців соцістечка у дворі «Круглого дому» у формі зустрічі з експертами та представниками громадськості
5. Популяризація архітектурної спадщини міста шляхом проведення Круглого столу

Я дякую усім нашим партнерам та спонсорам за те, що вони сприяли проведенню усіх цих заходів:

спонсори: HeidelbergCement, Familienbuchclub, Knauf Gips

партнери: фонд Hermann-Henselmann Stiftung, Веймарський університет Баухаус, Харківський національний університет будівництва та архітектури, Управління з охорони пам'яток землі Берлін, Державна канцелярія землі Саксонія-Ангальт, Запоріжсталь, NGO Gartenstadt

Співорганізатори: Запорізька міська рада, Арт-резиденція «Конструктивізм», ГО Urban Forms Center.

Особливу подяку хочеться висловити людям, які своєю наполегливою працею та активною участю внесли вагомий внесок у організацію цих заходів:

Пані д-р. Світлана Смоленська, кандидат архітектури, доцент кафедри архітектурного планування Харківського національного університету будівництва та архітектури

Пані Євгенія Губкіна, архітекторка, дослідниця Центру міської історії Центрально-Східної Європи, засновниця NGO Urban Forms Center

relations with Germany, in particular with Magdeburg, the sister city, and Saxony-Anhalt federal land, the Bauhaus cradle, play a special role. In this regard, a long-term of German experience in the field of modernism heritage preservation and protection is priceless.

We are very pleased to be able to implement this project due to the support of numerous partners. The following are the elements of the project:

1. International professional conference

2. Exhibition of photographs, drawings, and documents representing the history of construction of corresponding buildings in Zaporizhzhya in comparison with modernist housing settlements in Berlin

3. Workshop for students of Bauhaus-Universität Weimar, Kharkiv and Zaporizhzhia Universities.

4. A 'fair' for SOTSMISTO residents in the backyard of the Round House in the form of a meeting with experts and public representatives;

5. Promoting municipal architectural heritage through the Round Table

I thank all our partners and sponsors for their contribution to all of these activities:

Sponsors: HeidelbergCement, Familienbuchclub, Knauf Gips

Partners: Hermann-Henselmann Stiftung Foundation; Bauhaus-Universität Weimar; Kharkiv National University of Construction and Architecture; Berlin Land Monument Conservation Department; State Office of Saxony-Anhalt Land; Zaporizhstal, Gartenstadt NGO

Co-organizers: Zaporizhzhya City Council; Constructivism Art Residence; NGO Urban Forms Center.

I would like to express a special gratitude to those who, due to their toil and active participation, made a significant contribution to the organization of these events:

Dr Svetlana Smolenska, Candidate of Architecture, Associate Professor, Department of Architectural Planning, Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture

Ms Eugenia Gubkina, architect, researcher of the Center for Urban History of East-Central Europe, founder, NGO Urban Forms Center

Пані д-р. Вера Хайнеманн, доцент Веймарського університету Баухауз

Пан д-р. Томас Флієрл, член інституту Баухаус з питань історії та теорії архітектури та планування і голова благодійного фонду Hermann-Henselmann Stiftung

Пан Юрій Баранник та пані Наталія Лобач, директор та кураторка галереї сучасного мистецтва в м. Запоріжжя

Пан Павло Кравчук, експерт із захисту культурної спадщини Департаменту культури та туризму Запорізької міської ради

та дійсно особлива подяка пані Катерині Кухарук, яка як працівниця Генерального консульства поєднала численні прагнення та зусилля для втілення цього проекту.

Вам я бажаю отримати багато приємних вражень та цінних знань під час виставки та конференції, а також по-новому подивитися на культурну спадщину міста Запоріжжя.

М. Запоріжжя, 2 листопада 2017 р.

Вольфганг Мьоссінгер

(Генеральний консул)

Dr Vera Heinemann, Associate Professor at Bauhaus-Universität Weimar

Dr Thomas Flyer, Member of the Bauhaus Institute for History and Theory of Architecture and Planning, and the Head of the Hermann-Henselmann Stiftung Foundation

Mr Yuriy Barannyk and Ms Natalia Lobach, the director and a curator of the contemporary art gallery in Zaporizhzhia

Mr Pavlo Kravchuk, expert on cultural heritage protection of the Department of Culture and Tourism of Zaporizhzhia City Council

I would like to express my special gratitude to Ms Kateryna Kukharuk who, as a Consulate General's employee, combined numerous aspirations and efforts to implement this project.

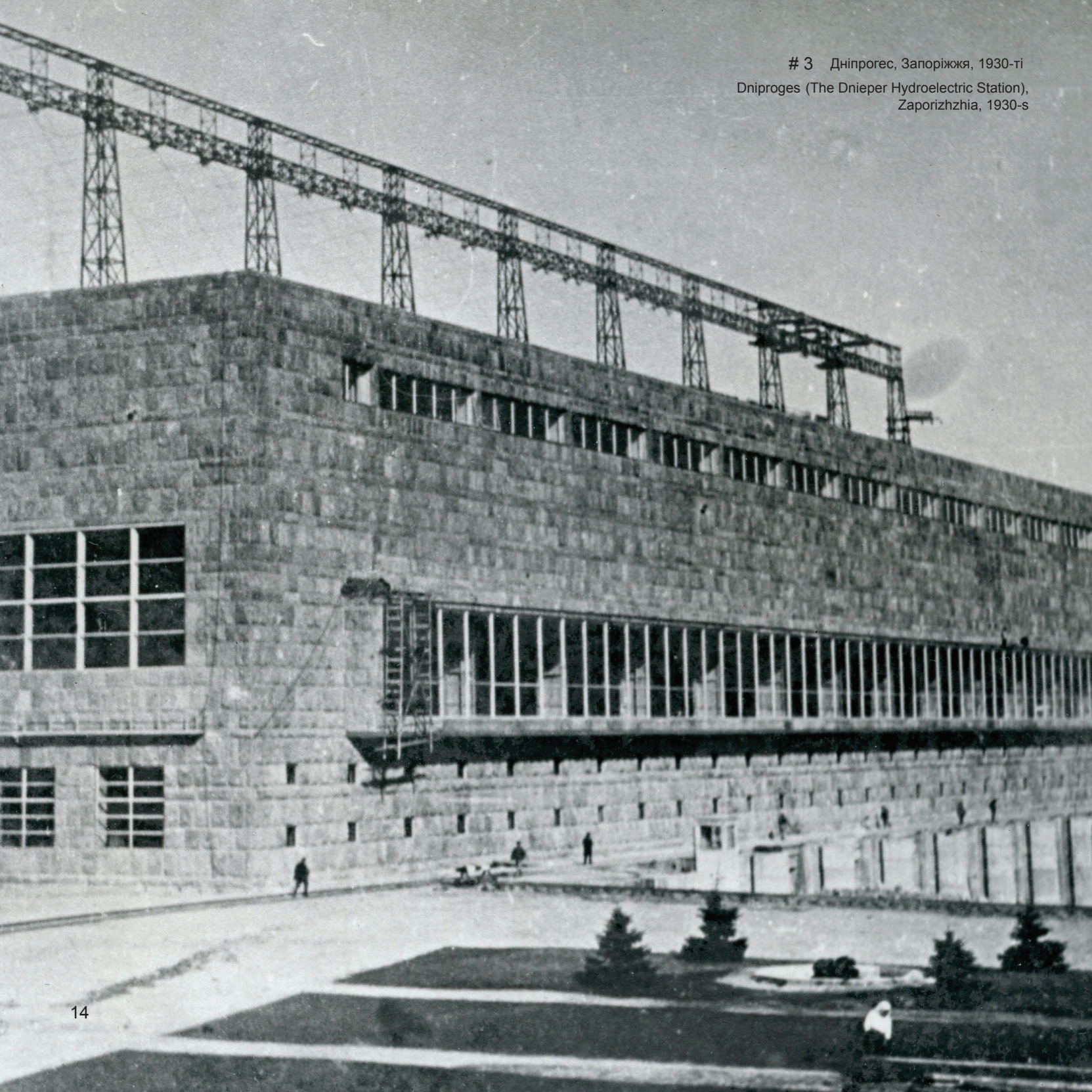
I hope you receive a lot of pleasant impressions and valuable knowledge in the course of the exhibition and conference, and develop a new vision of the cultural heritage of Zaporizhzhia.

2 November, 2017, Zaporizhzhia

Wolfgang Mössinger,

Consulate General

3 Дніпрогес, Запоріжжя, 1930-ті
Dniprogos (The Dnieper Hydroelectric Station),
Zaporizhzhia, 1930-s

Шановні учасники Конференції!

Історія міста Запоріжжя насичена багатьма подіями, на ній позначилися усі епохальні перетворення, якими жив Південь України починаючи з кінця XVIII століття. Тут були і колишні козацькі Вольності, і імперський військовий форпост, і тягла історія міського життя. Нині, коли суперечливі сюжети історії дістають всебічного вивчення, маємо зосередитися на тому позитивному досвіді, що сформував на скелястих берегах Дніпра індустріальне місто нового типу.

Проект Великого Запоріжжя став творчою лабораторією для вітчизняної архітектури кінця 1920-х – 1930-х років. Нетривалий період визнання запорізького модернізму змінила запекла критика, що ґрунтувалася здебільшого на ідеологічних засадах. Настав час відновити історичну справедливість та дати об'єктивну оцінку творчій діяльності представників радянського авангарду у нашому місті.

2018 рік стане для Запоріжжя поворотним пунктом у питанні збереження культурної спадщини. На наступній сесії міської ради буде розглянуто Програму охорони пам'яток історії та культури у м. Запоріжжя на 2018-2022 роки. Реалізація даної програми у подальшому орієнтуватиметься на результати Конференції. Рекомендації та зауваження експертів стануть засадничими для визначення пріоритетності заходів, спрямованих на збереження об'єктів запорізького міжвоєнного модернізму.

Успіхів вам та натхнення у цій важливій справі!

Міський голова Запоріжжя

Володимир Буряк

Dear participants of conference,

the history of Zaporizhzhia is rich in numerous events, which represents all the epochal transformations that the Southern Ukraine witnessed since the end of the XVIII century. Here there were the former Cossack Free Lands, the imperial military outpost, and a routine history of an urban life. Now when controversial moments of history are thoroughly explored, we must focus on the positive experience that has formed a new type of industrial city on the Dnipro rocky banks.

The project of Greater Zaporizhzhia became a creative laboratory for the national architecture of the late 1920s - 1930s. A short period of recognition of Zaporizhzhia modernism was replaced by a bitter criticism mostly based on ideological principles. Now it is the time to restore historical justice and carry out unbiased assessment of the creative activity of representatives of the Soviet avant-garde in this city.

2018 will become the turning point for Zaporizhzhia in terms of cultural heritage preservation. The next session of the city council will see the addressing of the Program for Protecting Historic and Cultural Monuments in Zaporizhzhia for 2018-2022. This program implementation will be further focused on the results of this Conference. Recommendations and comments of experts will lay the foundation to determine the priority of measures aimed at preserving the objects of Zaporizhzhia interwar modernism.

I wish you good luck and inspiration in this important task!

Volodymyr Buryak,

City Mayor, Zaporizhzhia

Забудова Шостого селища, станом на 01.01.1933
 Building plan, 01.01.1933

Образи Нового міста

Стандартне, раціонально організоване, доступне для огляду – таким мало стати соціалістичне місто Велике Запоріжжя за задумом Віктора Весніна. Стандарт був спрямований на масовість розселення. Декларована раціональність відповідала принципу соціальної схематизації конструктивістів. Осаянність цілила у спонукання жителів міста до різних форм взаємодії.

Міжвидомче суперництво та ідеократичний перелам в радянському містобудуванні не дозволили бригаді Весніна реалізувати свій замисел на повну силу. Загальне кураторство над проектом «Велике Запоріжжя» перехопили республіканські органи УСРР, а практика будівництва нових міст втратила після 1932 р. соцістальне забарвлення, покінчивши з питаннями усупільнення та організації житлових комбінатів. Проте архітектурно-виробничі завдання, які вирішувалися в ході Дніпровського будівництва (Дніпробуду), дали хоч і обмежений, але зразковий приклад містобудування епохи міжвоєнного модернізму.

Йдеться про Шосте капітальне селище лівого берега Дніпробуду. Веснін залучив до проектування цього могутнього «фаланстеру» творчу молодь, яка в умовах реального виробництва дістала поштовх до подальшого професійного зростання. Микола Коллі, Георгій Орлов, Ольга Яфа – за цими іменами можна вивчати цілі пласти радянської архітектури. Коллі спроектував фізкультурно-спортивний комплекс для робітничого селища. Орлов, опікуючись загальною узгодженістю проектних робіт, був водночас співавтором низки оригінальних об'єктів, зокрема, будинку-блоку на II-му кварталі. Яфа проектувала гуртожитки готельного типу, один з яких вигідно вирізнявся стінами із рожевого туфу. Останнє недвозначно нагадувало про єдність художнього задуму Дніпровської ГЕС і прилеглої селища.

Сам Веснін зосередився на складній темі типового проектування. Він добре усвідомлював, що через опанування стандарту лежить шлях до майбутнього розселення робочих металургійного комбінату, який зводився у рамках Дніпробуду.

Шосте селище, власне, почалося з VIII житлового кварталу, спроектованого Весніним. Закладені у серпні 1929 р. перші будинки взірцево засвідчили характер подальшого будівництва як типового. Завдання архітектора при цьому не зводилося до відтворення типу чарунок. «Основные задачи были связаны с планировочным решением одного, изолированно взятого квартала, основное внимание было уделено организации его внутреннего пространства». Житлові будинки розміщалися в оригінальному середовищі ансамблевої забудови. Їх лаконічне рішення компенсувалося варіюванням об'ємів, введенням балконних і вітринних конструкцій.

Передвоєнна забудова Шостого селища в Запоріжжі як літопис зафіксувала усі проблеми та досягнення радянського модернізму. Втілені у камені образи Нового міста активно впливали і впливають на життя містан.

Веснін відмовився від провідної для кінця 1920-х рр. ідеї повальної «комунізації» побуту. Створені під його керівництвом проекти житлових будинків були розраховані на поквартирно-сімейне заселення. Цей індивідуалізм пояснює привабливість для обивателя запорізької версії радянського модернізму. Поява такого типу масового житла, як малометражна квартира з окремою кухнею і санвузлом, істотно скорочувала уявлення колишніх селян про прийнятні стандарти міського життя. Яскравий контраст із розташованою в окрузі барачною забудовою тільки посилював позитивне враження від капітальних будівель Шостого селища. Інша річ, коли розпещені столичним життям художники, наприклад Мейерхольд, могли, не розуміючись на справі, виляяти обрані типові рішення за похмурість і одноманітність форм.

Images of New City

Standard, rationally organized and visibly-friendly – this is the way a supposed project of the socialist city of Greater Zaporizhzhia should have been, according to a Victor Vesnin design. The purpose of the standard was to provide a massive resettlement. The declared rationality corresponded to the principle of constructivist social schematization. The visibility was aimed at encouraging various forms of interaction between city residents.

The interdepartmental competition and the change of milestones in the Soviet urban planning did not allow Vesnin brigade to realize its concept in full force. The general supervision over the Greater Zaporizhzhia project was taken over by the republican bodies of the Ukrainian Soviet Socialist Republic. The practice of new cities construction lost an acute social and everyday importance after 1932, thus removing from the agenda issues of socialization and the organization of housing combines. Still, architectural and production tasks solved in the course of Dniprobud, the Dnipro construction, gave at least a limited but a role-model example of urban planning of the inter-war modernism.

We are talking about the Sixth Capital Settlement of the Left Bank of Dniprobud. Vesnin attracted active young people to work with him, which in real-life design conditions received a momentum for further professional growth. Nikolay Kolly, George Orlov, Olga Yafa – these are the people without whom it is impossible to imagine the history of the Soviet architecture. Kolly designed a PT and Sports complex of the working settlement. Orlov who was responsible for the overall linkage of the project elements became a co-author of a number of original objects including a block house in Housing Estate II. Yafa worked on hotel-type dormitories one of which was favourably distinguished with the use of pink tuff as a wall material. It unambiguously reminded of the unity of the artistic design of the Dnipro Hydropower Plant (DNIPROGES) and the adjoining settlement. Vesnin himself focused on the complex topic of standard design. He perfectly understood that it was here where the key was to the solution of the question of the future resettlement of workers of the steel mill built as a part of Dniprobud.

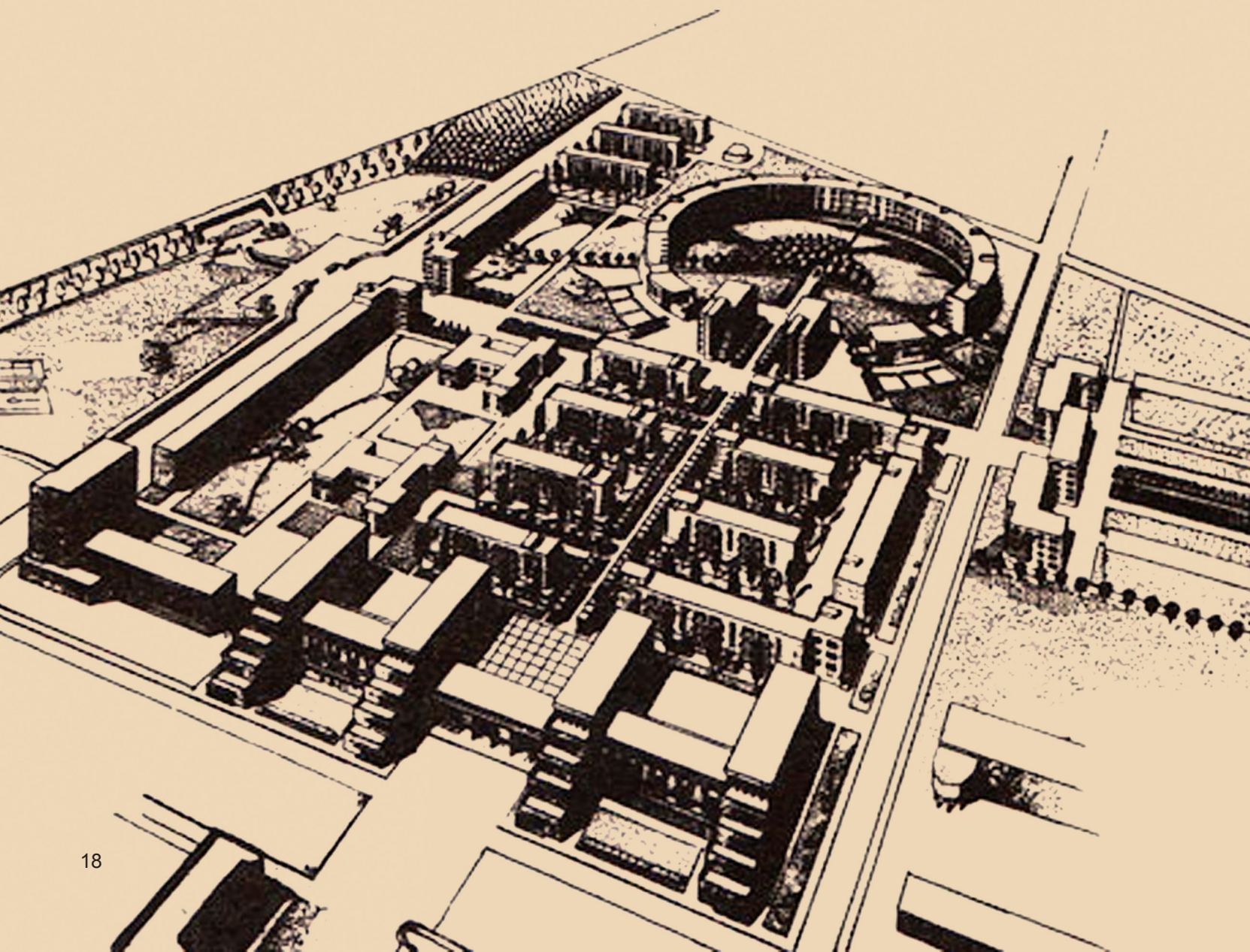
The history of the Sixth Settlement itself began with Housing Estate VIII designed by Vesnin. The first houses were laid down in August 1929 attesting the character of further construction as a typical one. The task of the architect at the same time was not reduced to the reproduction of “cells”. “The main tasks were connected with the planning decision of one isolated estate, with the organization of its internal space being the top priority.” Residential houses were placed in the original environment of the ensemble housing. Their laconic solution was compensated with variation of volumes, and introduction of balconies and shop windows.

The pre war housing of the Sixth Settlement in Zaporizhzhia was a sort of a chronicle recording all the problems and achievements of the Soviet modernism. The images of the New City embodied in the stone have been actively influencing the life of the residents.

Vesnin abandoned the idea of an endemic “communization” of everyday life, which was the main trend for the late 1920s. Residential buildings developed under his supervision were designed for apartment- and family-type settlement. This individualism explains why modern residents of Zaporizhzhia find the Soviet modernism so appealing. The emergence of a mass-housing type such as a small-sized apartment with a separate

“СОЦМІСТО” Запоріжжя
Zaporizhzhia ‘SOCIAL CITY’

5

Розвиток архітектурно-художнього образу селища мав свою логіку. На початковому етапі будівництва (1929 - 1932 pp.) пластична виразність окремих об'єктів залежала від їх функціонального призначення. Скута нормами стандартного проектування багатоповерхова житлова забудова у даному смислі значно поступалася громадському сектору і не змогла спричинити до альтернативного прочитання радянського модернізму. Найбільш упізнаваними об'єктами капітального селища при Дніпровській ГЕС стали їдальня будинку-комуни і гуртожитки II кварталу, поліклініка амбулаторного містечка на VI кварталі. Після 1932 р., коли індивідуальна квартира все виразніше набуває характеру соціального привілею, у житлову забудову проникають елементи парадності, зображувальності. Це також відбилосся на схемі планування. Не зловживаючи симетрією і осьовими домінантами в ансамблевому рішенні перших кварталів, зодчі вимушено звертаються до прийомів класичної композиції на останньому етапі довоєнного будівництва. Обумовлене стандартом житлової чарунки формоутворення будівель III-го кварталу (1936 - 1938 pp.) гармонійно поєднується з парадної композицією.

Партійно-державна настанова щодо освоєння традицій класичної архітектури втілювалася у Запоріжжі поступово. До 1934 р. будівельна практика ще знала приклади яскравих авангардних рішень. Зруйнований під час війни кінотеатр «Перший художній»

(«1-й Держкіно») справедливо вважався одним із символів Нового міста.

Інтегральна роль архітектурного модернізму, як функції суспільних перетворень, концентровано і наочно відобразилася в організації будівництва на Шостому селищі. Прийнятий на початковому етапі поточно-ланковий метод цегляної кладки дуже швидко вичерпав себе. Висока ціна на матеріал і великі трудовитрати не відповідали економічним вимогам до масового будівництва. У 1931 р. на порядку денному постає питання індустріалізації будівництва, його здешевлення за рахунок серійного виробництва стінового матеріалу і запровадження нових збірно-монтажних технологій. Вже у наступному році на Дніпробуді розгортається великоблочне будівництво зі шлакобетону. Фактично Південна Україна долучається до передових європейських методів «конвеєрного» виробництва робітничих селищ. І якби не подальший перехід квартир до розряду привілеїв, то, вочевидь, житлова революція стала б у СРСР задовго до хрущовських реформ.

Досвід міжвоєнного модернізму ще належить осягнути. Пошук легких шляхів, як то підновлення фасадів або благоустрій території Шостого селища, не відповідає на головне питання – збереження унікального архітектурного середовища. Дослідник, звичайно, має право обмежитися виключно художньою стороною справи. Однак повноцінна участь у долі запорізьких пам'яток передбачає вивчення повсякденних інтересів мешканців, реконструкцію оригінального містобудівного задуму, розуміння історичних і техніко-економічних умов формування забудови. Лише після розв'язання цих завдань реставраційну діяльність можна буде спрямувати у русло розумної історичної достовірності. Без історії, що надихає, не дістатися захоплюючих горизонтів майбутнього.

Павло Кравчук, історик

kitchen and bathroom significantly improved the perception of former peasants about the acceptable standards of urban life. The vivid contrast of both housings in the district only strengthened the positive impression of the capital buildings of the Sixth Settlement. Another thing is that artists spoiled by life in the capital, for example, Meyerhold, could lambaste the typical decisions used here, in Zaporizhzhya, for their modesty and monotony of forms. The development of the Settlement architectural and artistic image had its own logic. At the early stage of construction (1929-1932), plastic expressiveness of individual objects depended on their functional load. Trammelled by norms of standard design, a multi-storied residential housing in this regard was considerably inferior to the public sector and could not induce an alternative reading of the Soviet modernism. The following are the most recognizable objects of the capital settlement adjoining DNIPROGES: dining-houses of communes and dormitories of Estate II as well as the outpatient clinics in Estate VI. After 1932, when the individual apartment distinctly acquired a form of the social privilege, the elements of pageantry and pictorialism penetrate the residential housing. This also affected the layout. Without abusing the symmetry and axial elaboration in the ensemble decision of the first estates, architects were forced to resort to methods of classical composition at the last stage of pre-war construction. The development of buildings in Estate Three (1936 - 1938) conditioned by the living "cell" standard was harmoniously combined with the original composition. The task set by the Communist Party and the State with regard to mastering traditions of classical architecture penetrated gradually in Zaporizhzhia. Up to 1934, the construction practice still introduced examples of bright avant-garde works. The first artistic cinema destroyed during the war was one of the symbols of the New City.

The succinct and expressively integral role of architectural modernism as a function of social transformations was reflected in the organization of the Sixth Settlement construction. Accepted at the initial stage, the current-link method of masonry very quickly exhausted itself. High cost of materials and labour did not meet the requirements of mass construction. In 1931, the industrialization of the construction, its cheapening due to the serial production of new wall materials and the introduction of assembly technology became the obvious need. The next year, Dniprobud construction was already witnessing a modular construction from slag concrete. Basically, the Southern Ukraine joined the advanced European methods of "conveyor" production of working settlements. And if it had not been for a further transfer of apartments into the category of privileges, then the housing revolution could have taken place in the USSR long before the Khrushchev reforms.

The experience of inter-war modernism is still there to realize. The search for easy ways, e.g. refurbishing the facades or improving the territory of the Sixth settlement, will not address the main issue, i.e., the preservation of the unique architectural environment. Researchers, of course, have the right to limit themselves with the artistic side of the matter. Nevertheless, the full-scale participation in the fate of Zaporizhzhya monuments implies the study of the daily interests of residents, the reconstruction of the original urban planning, the understanding of historical and technical-and-economic conditions of the housing development. Addressing this set of problems should form the basis of restoration activity, reasonably guiding it onto the track of historical authority. Only through the images of the New City of the 1930s, modern Zaporizhzhia will be able to find out the horizons of its future.

P.P. Kravchuk, historian

6

7

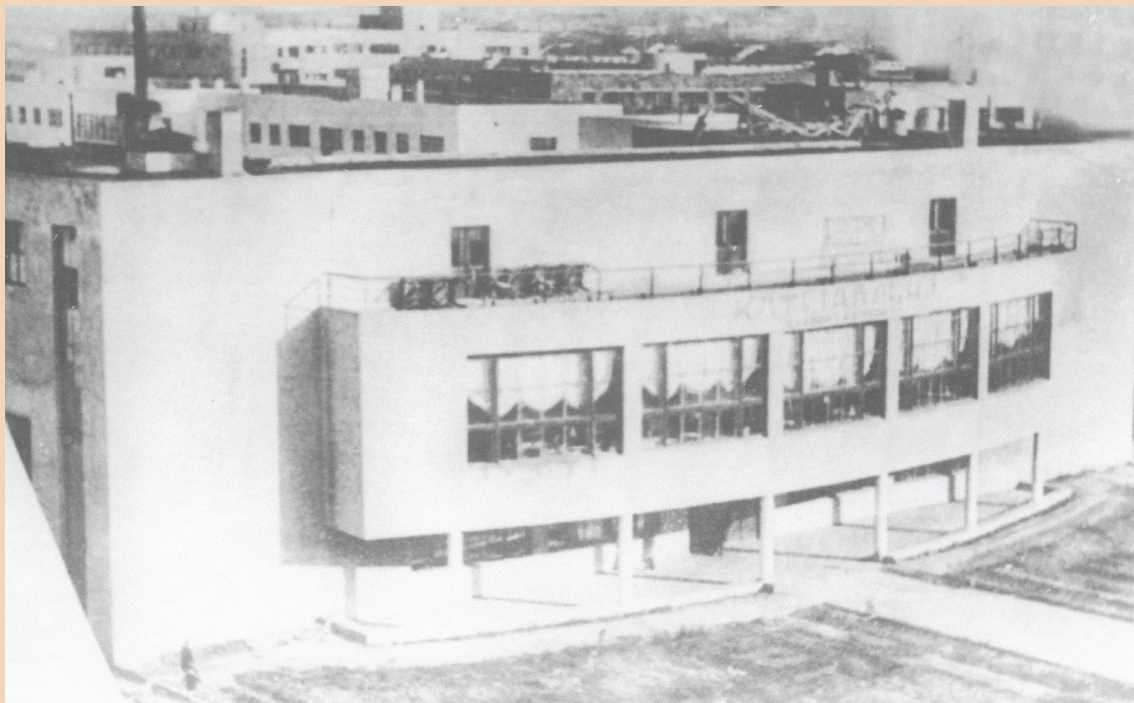

8

"Будинок-коммуна",
1928-1932

'Commune House'.
1928-1932

9

10

“Клуб-їдальня”,
1928-1932

Mess Dining Room,
1928-1932

II квартал. Клуб-їдальня. Арх. С. Масліх.

II Квартал - архітектурний комплекс, що включав все необхідне для життя, праці та радості людини нового часу. В кварталі питання харчування та відпочинку вирішувалося з великим розмахом - просторим клубом-їдальнею. Це було вже не лише службове приміщення для пролетарського підкріплення, а культурний центр, де жителі могли неспішно повечеряти на терасі, почитати, послухати джаз. Мультикультурний центр, в якому концентрувалась молода енергія всього світу: американські спеціалісти, радянська інтелектуальна еліта та міцні робочі віддалених точок Союзу. Комплекс проектувався як багатофункціональний: для культурного доступу, масового спілкування, професійних заходів. Враховуючи той факт, що на будівництво Дніпрогесу приїхали люди різних національностей з усіх куточків країни, культурна програма включала вивчення української мови за допомогою бібліотек та театральних постановок, що проходили в клубі. Приміщення ясел та дитячого садка були побудовані на внутрішньодворовій території "будинку-комуни". Піклуючись про дітей, виключався небезпечний перехід через магістраль.

II Residential Quarter. Mess Dining Room. Arch.: S. Maslikh
II Residential Quarter is an architectural complex comprising everything necessary for living, working and pleasure of people of modern times. In the Commune Residential Quarter, the issue of nourishment and recreation was resolved on a large scale by introducing a Mess Dining Room. It wasn't a mere social facility for proletary alimentation, but it was also a cultural center where residents could have supper leisurely on the balcony, read a book or listen to a jazz band. It was a multicultural center where the energy of the youth from all over the world was concentrated: American specialists, Soviet intellectual elite and robust workers from the remote areas of the Soviet Union gathered there. The complex was designed as a multicultural facility for the access to culture, global communication and professional events. Considering the fact that people of different ethnic groups came to take part in the construction of Dniprogesc from throughout the country, the cultural program included learning Ukrainian by means of libraries and theatre performances held at the social club. The buildings of nursery and infant schools were constructed in the inner courtyard of the 'Commune House'. For the purpose of child care a dangerous passage across the main road was excluded.

12

Чотири триповерхових будинки запроектовані перпендикулярно проспекту, композиційно підпорядковані вісі симетрії (ця вісь пізніше стане продовженням архітектурного ансамблю 3-го кварталу з “круглим будинком”). “Мудра простота - ознака кращих творинь всіх епох” - так можна охарактеризувати будинки О. Яфи. Крайні будинки, дуже просторі в плані, були оброблені вірменським туфом, подібно машинній залі Дніпрогесу. Округлені об’єми сходових кліток з вікнами “градусниками”, плоскі кривлі, балкони, що нагадують палубу корабля - стильові ознаки автора-конструктивіста. Два центральних будинки, більш складного плану, формують площу у вигляді курданера з центральною алеєю, що розсікає простір двору та проводить в двір “будинку-комуни”. Оздоблення фасаду контрастне крайнім будинкам. Зовнішні стіни оштукатурені та пофарбовані в білий колір - цей прийом називається “біла архітектура”. В будинках запроектовані одно та двокімнатні квартири з загальними кухнями, душовими та туалетами.

Four three-floored buildings were designed to be perpendicular to the avenue and arranged according to the axis of symmetry (this axis would soon become the prolongation of the architectural complex of the third quarter with its ‘round house’). The phrase ‘Wise simplicity is the characteristic feature of the best pieces of art of any historical period’ describes houses built by O. Iafa. The end houses, very simple in plain view, were decorated by Armenian tuff in the same manner as Dneproges turbine room. Circular staircase volumes with thermometer-like windows, flat roofs, balconies looking like a ship desk are stylistic marks of the constructivist architect. Two central buildings, more complex in design, form a square looking like a cour d’honneur (the French term for court of honor) with the central walkway crossing the courtyard and leading to the courtyard of the ‘Commune House’. Façade finish contrasts with that of the end houses. Outer walls are plastered and painted in white; this technique is called ‘the white architecture’. One and two room apartments were designed in these houses together with common kitchens, bathrooms and lavatories.

14

Кінотеатр "Перший художній"
(зруйнований під час II світової війни)

'Pershyi khudozhniy' Cinema
(was destroyed during World War II)

15

Житлокомбінат "Індустрія"
'Industriia' Residential Complex

II квартал. Гуртожиток консультантів Дніпробуду. Архітектори - В.Летавін, Г.Орлов.

Гуртожиток скоріше насправді нагадував готель з необхідним набором побутових приміщень. Асиметричне рішення надавало динаміку образу будівлі. Виразно акцентується вхід в будівлю у вигляді активно виступаючого об'єму з підрізкою по першому поверху та колонадою з круглих стовпів без баз та капітелей. Зі сторони вулиці Рекордна будівля мала наскрізний прохід в внутрішній двір. Між "будинком-блоком" та будинком по пр.Металургів 4 раніше існував утеплений перехід по другому поверху. Аналогічний переходом "будинку-комуни". Фасади були оштукатурені та пофарбовані в білий колір, що надавало об'єкту, розміщеному в південному регіоні, особливу парадність.

18

II Residential Quarter. Dormitory for Dniprobud consultants. Architects: V. Letavin, G. Orlov.

The Dormitory looked rather like a hotel and comprised all necessary amenity rooms. Asymmetrical design conveyed a dynamic aspect to the building. The entrance to the building is distinctively emphasized by a protruding bulk with an undercut across the ground floor and a colonnade made of round columns without bases and capitals. From the direction of Rekordnaya street the building had a walk-through to the inner courtyard. A heat-insulated linking passage formerly existed between the 'house-block' and the house at Metallurgov avenue 4 at the level of the first floor. The facades were plastered and painted in black thus giving a particular splendor to the object situated in the southern area.

19

20

21

«Круглий будинок» архітекторів В.Лаврова і Г.Орлова – будинок, в якому співіснують засади модернізму – простота, лаконічність, чітка геометрія – із елементами класики, натяками на давньоєгипетську архітектуру – декоративними кронштейнами, спареними столбцями та міцними карнізами. Знакова і виняткова будівля для Запоріжжя.

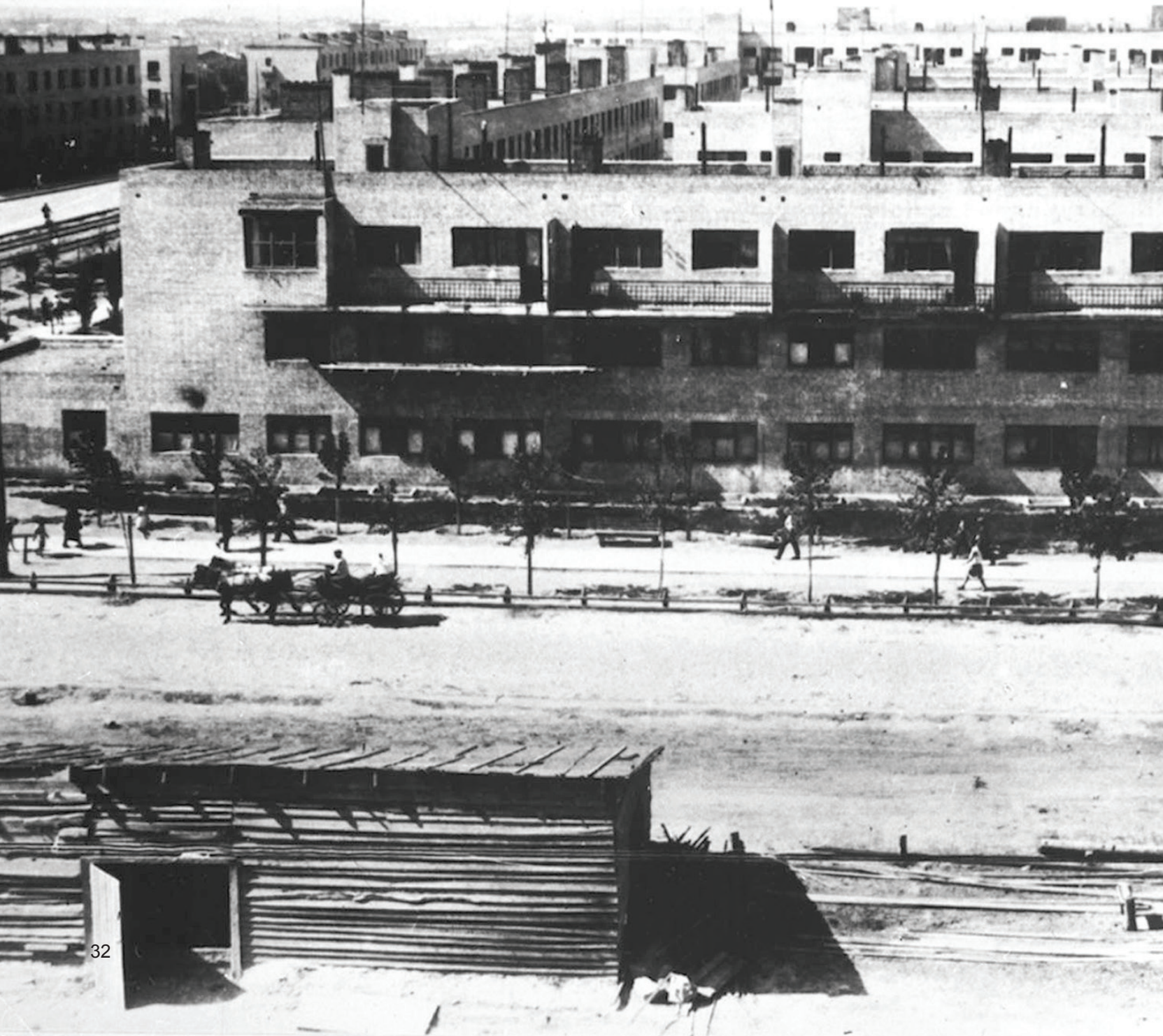
22

The 'Round House' by arch. V.Lavrov, G. Orlov is a house where the principles of Modernism, such as simplicity, laconism and distinct geometry, coexist with classical elements and signs of Ancient Egyptian architecture, namely ornamental brackets, coupled pillars and strong cornices. This building is very significant and important for Zaporizhzhia.

24

25

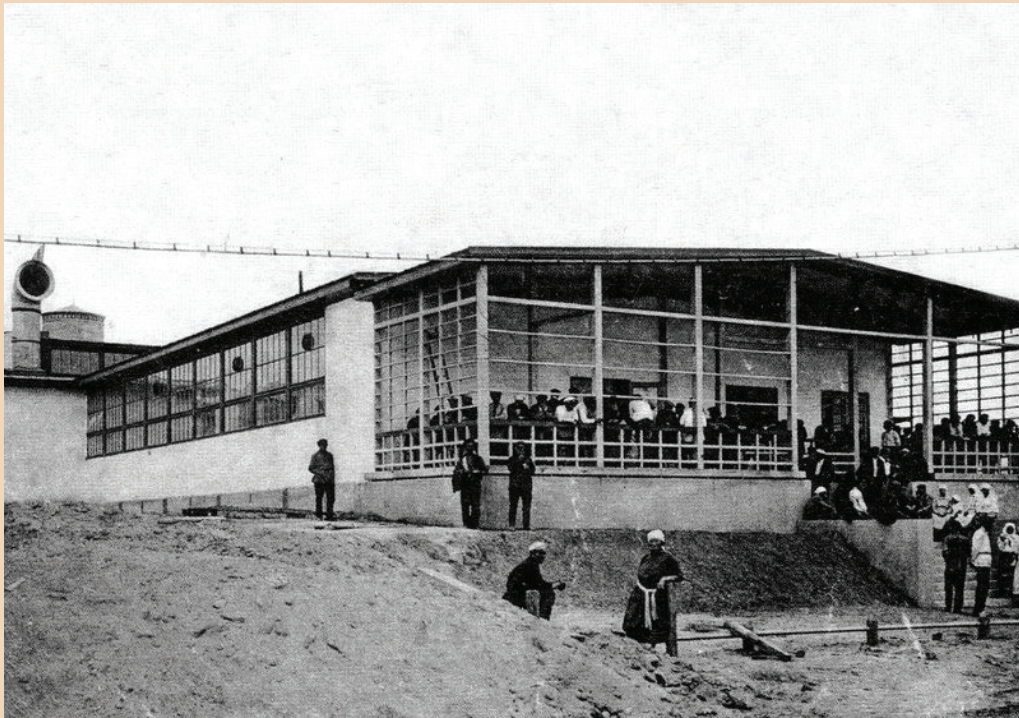

26

“Соцмісто”, 1928-1932
Zaporizhzhia ‘Social City’

27

28

Поняття побуту, з усією кухнею, пранням та безкінечно виснажливою мілкою роботою, більше не повинно було турбувати жителів міста майбутнього. Всі господарські клопоти брали на себе фабрики-кухні, вони ж слугували пральнями та, за необхідності, трансформувались в танцювальний майданчик. Така фабрика-кухня функціонувала для дніпробудівців на Правому березі.

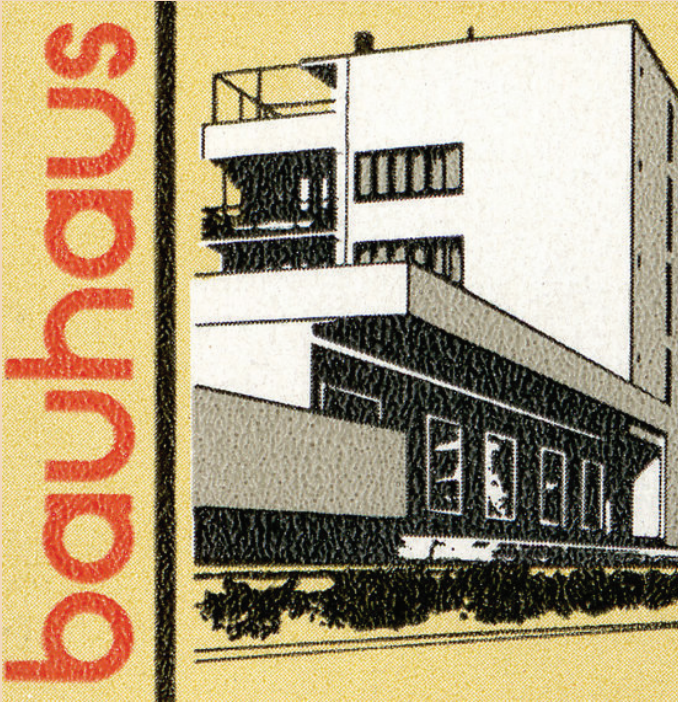

29

The concept of daily routine with its cooking, washing and endless exhausting light housekeeping shouldn't bother the residents of the city of the future. All household tasks would be taken on by communal kitchens which were used as laundries and could be transformed into dance-floors if necessary. Such communal kitchen functioned for the workers of Dneprostroy on the Right Bank.

“Баухаус”
The Bauhaus

30

“Соцмісто” Запоріжжя
Zaporizhzhia ‘Social City’

31

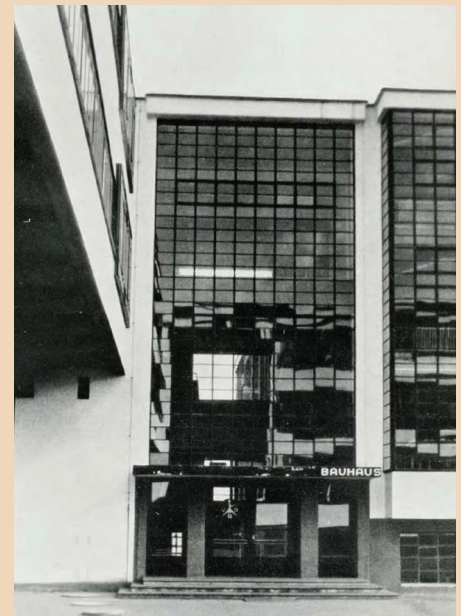

33

Залізне вікно майстерні
An iron window in the workshop room

34

Головний вхід
Main entrance

36

Вид на терасу
View of the terrace

35

Кімната в садибі Гропіуса
A room in Gropius's mansion house

37

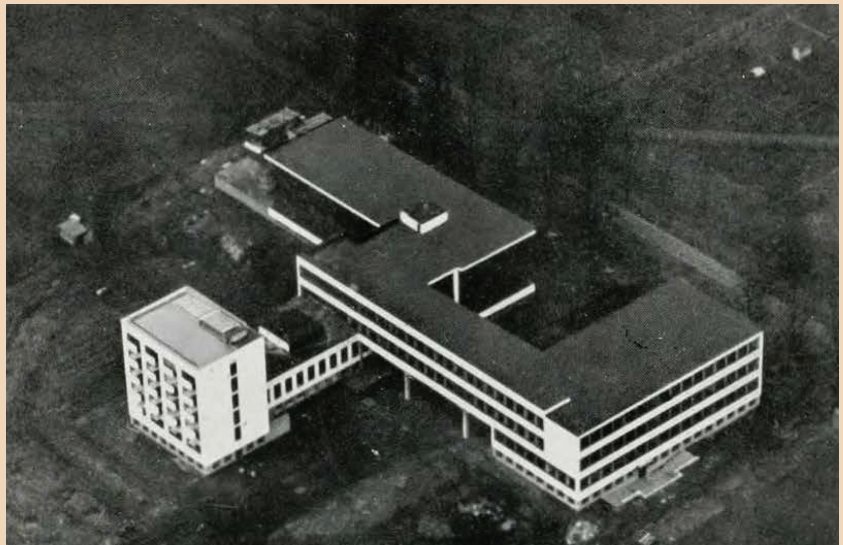
38

Кухня. Автор - Марсель Брьойер
Kitchen. Design by Marcel Breuer

39

З висоти пташиного польоту
From the bird's eye view

Вид з трибуни головних сходів будівлі
View from the podium of the main staircase
of the building

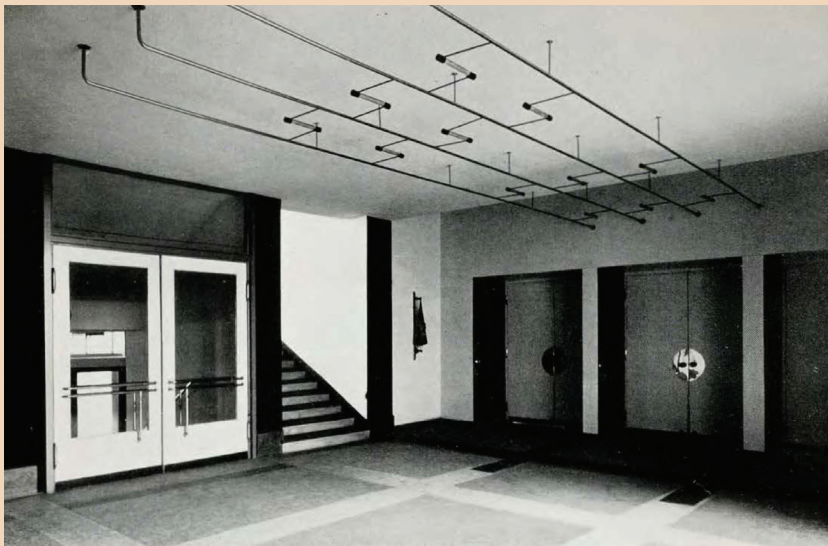
40

Будівля Баухаусу, архітектор
- Вальтер Гропіус (1925–26)

Bauhaus building by the architect
Walter Gropius (1925–26)

41

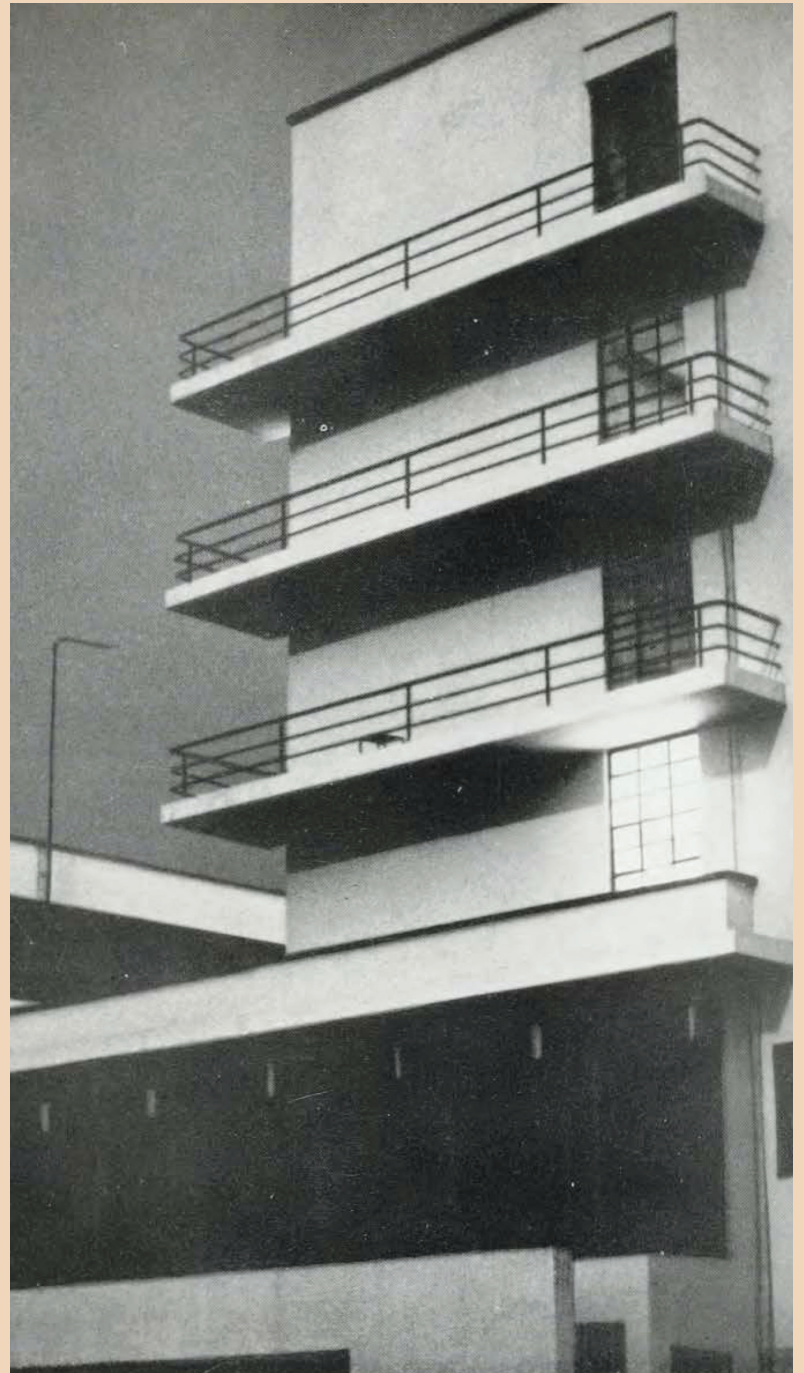
Дизайн:
Ласло Мохой-Надь
Design by László Moholy-Nagy

42

Південна сторона будівлі
South side of the building

43

Будинок Вальтера Гропіуса
Walter Gropius's House

У 2010 році ми в галереї Barannik (тоді – галереї Lenin) розпочали проект «Тижні конструктивізму». Ми намагалися поділитися своїм захопленням Соцістом Запоріжжя. Залучити до проекту фахівців, митців і, перш за все, мешканок і мешканців Запоріжжя, яким би було так само, як і нам цікаво досліджувати модерністську архітектуру. Досліджувати суспільство, досліджувати себе самих через такий непростий, такий контроверсійний, але такий цікавий період – добу авангарду. На жаль, сталінські часи зробили максимум для руйнування конструктивістської архітектури. Руйнували та перебудовували модерністську архітектуру, а головне – руйнувало те інтелектуальне надбання, який подарував на модернізм. Сміливе, експериментальне мислення, простота, відкритість та включеність у світовий контекст – саме таким ми намагасмося показати Соцісто. Ті ініціативи, які ми проваджували останні сім років – виставки, екскурсії, освітні курси, партисипаційні проекти – показали, що розуміння нашої модерністичної історії здатне змінити мешканок і мешканців Запоріжжя, здатне надихнути їх досліджувати власний простір, комунікувати з цим простором, і здатне змінити життя.

Проект «Баухаус – Запоріжжя», який проводиться завдяки підтримці Генерального консульства Федеративної Республіки Німеччина у Донецьку (офіс у Дніпрі) у партнерстві з ГО Urban Forms Center – це суттєвий крок на шляху збереження та популяризації нашого модерністського спадку. Партнерство Департаменту культури і туризму Запорізької міської ради дає надію, що висновки конференції, яка проходить у рамках проекту, надасть старт комплексному збереженню унікальної архітектури Шостого селища Запоріжжя.

Арт-резиденція Конструктивізм, галерея Barannik (галерея Lenin)

Юрій Бараннік, Наталія Лобач, Олена Кузьменко, Петро Бойко, Олег Красносельський, Дмитро Краснокутський

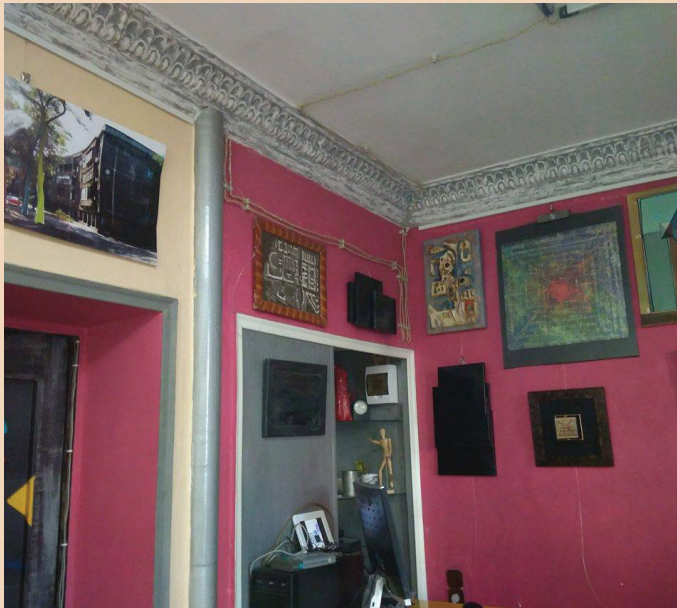
In 2010, the group of Barannik Gallery (former Lenin Gallery) launched the 'Constructivism Weeks' project. We were keen to share our admiration for Zaporizhzhia Social City. We tried to involve in this project specialists, artists and particularly those residents who, like ourselves, would be interested in exploring modernist architecture, society and themselves through a very complex, very controversial but very interesting period of Avant-garde. Unfortunately, maximum efforts were put in Stalin era to destroy constructivist architecture. Pieces of modernist architecture were demolished and reconstructed, and most importantly, intellectual heritage offered to us by Modernism was destroyed. Ambitious and empirical way of thinking, simplicity, openness and involvement in the global context: it is in precisely this way that we try to show the 'Social City'. Our initiatives held for the last seven years (exhibitions, walking tours, training courses, participation projects) suggest that understanding of our modernist history can change Zaporizhzhia residents, it is able to inspire them to explore their proper space, to communicate with this space and that it is also able to change their lives.

'Bauhaus-Zaporizhzhia' Project carried out with the support of the Consulate General of the Federal Republic of Germany in Donetsk (Dnipro office) in cooperation with Urban Forms Center Civil Organization is a major step to preservation and promotion of our modernistic heritage. The cooperation with the Department for culture and tourism of Zaporizhzhia City Council brings hope that the findings of the conference which will be held within the Project would launch the beginning of comprehensive preservation of Zaporizhzhia Sixth House Settlement (Shoste Selychshe) unique architecture.

Constructivism Art Residency, Barannik Gallery (Lenin Gallery)

Iurii Barannik, Nataliya Lobach, Olena Kuzmenko, Oleg Krasnoselsky, Petro Bojko, Dmytro Krasnokutsky

ББК
УДК
ISBN

Арт-резиденція Конструктивізм, галерея Barannik (галерея Lenin)
Constructivism Art Residency, Barannik Gallery (Lenin Gallery)

Науково-популярне видання
Баухаус – Запоріжжя

Матеріали до Міжнародної науково-практичної конференції
«Універсальність явищ запорізького модернізму і школи
Баухаус. Проблеми збереження модерністської спадщини»

Автори тексту: Томас Флієрл, Павло Кравчук, Олена Кузьменко
Упорядники: Петро Бойко, Павло Кравчук, Наталія Лобач
Дизайн та макетування: Наталія Лобач
Підписано до друку 10.11.2017 Формат Гарнітура
Наклад 200 прим. Зам. №
Видавництво

Popular science edition
Bauhaus – Zaporizhzhiai

Materials to International Research-to-Practice Conference
«Zaporizhia modernism and Bauhaus school: universality of
phenomena. Problems of preserving modernist heritage»

Copywriters:: Thomas Flierl, Pavlo Kravchuk, Olena Kuzmenko
Compilers: Petro Bojko, Pavlo Kravchuk, Nataliia Lobach
Design by Natalia Lobach
Signed to print on 10.11.2017 Format Typeface
Number of copies: 200 copies. No.
Publishing house

